

Enkele journalistes aan de basis van Vrouw & Media, hier in 1979 samen met (links) Riet Lina, secretaresse hoofdredactie de Volkskrant. Staand vlnr: Suzanne Baart, Michèle de Waard, Agnes Koerts, Maria Hendriks, Erna van den Berg, Truus Ruiter. Foto: Wim Ruigrok.

De geschiedenis van Vrouw & Media

Betere positie voor vrouwen, betere inhoud media

In 1982 richtten drie journalistes van de Volkskrant de stichting Vrouw & Media op om de positie van vrouwen bij dag- en weekbladen te verbeteren en daarmee te komen tot een betere inhoud van deze media. Vrouw & Media bestaat nu veertig jaar. Maria Hendriks dook in de archieven voor de geschiedenis van de pioniersjaren.

Voorafgaand

In 1979 vraagt de redactieraad van de Volkskrant de vrouwen op de redactie waarom er zoveel vrouwen vertrekken en waarom er zo weinig solliciteren. Wat te doen om die situatie te verbeteren? Er werken op dat moment 110 redacteuren bij de Volkskrant van wie 14 vrouwen.

Er wordt een Vrouwengroep gevormd (Marieke Aarden, Suzanne Baart, Erna van den Berg, Jet Bruinsma, Lily van Ginneken, Maria Hendriks, Agnes Koerts, Lidy van Marissing, Lucy Prijs, Truus Ruiter, Wies Samplonius, Michèle de Waard) die voorstelt: zoek beter, voeg aan advertenties het zinnetje toe 'gezien de opbouw van de redactie worden vrouwen dringend verzocht te sollici-

teren', onderzoek de mogelijkheid tot deeltijdwerken zodat de combi werkgezin mogelijk wordt. Meer vrouwelijke redacteurs zijn belangrijk want uit lezersonderzoek blijkt dat vrouwen slechter worden bediend dan mannen. Mannelijke abonnees lezen graag over sport, economie en politiek; vrouwen vinden minder van hun gading. Zij zijn vooral geïnteresseerd in cultuur en maatschappelijke vraagstukken (consumentennieuws, opvoeding, gezinsvormen, kinderbescherming, adoptie, emancipatie).

De reactie van de redactieraad is geschreven door Ineke Jungschleger. In advertenties uitdrukkelijk om vrouwen vragen wordt geëffectueerd. Overigens wil adjunct-hoofdredacteur Jan Blokker weten wanneer die maatregel weer ongedaan kan worden gemaakt. Vrouwelijke redacteurs bij sollicitatiegesprekken aanwezig laten zijn, stuit op bezwaren. Er wordt onderzocht waar op de redactie parttime gewerkt kan worden, ook omdat 'verschillende leden van de redactieraad ervan overtuigd zijn dat deeltijdarbeid in de nabije toekomst ook voor een aantal mannelijke redacteurs van belang wordt.'

Mannen bepalen het nieuws

Op de tweede vrouwenconferentie van de Verenigde Naties in 1980 in Kopenhagen komt de positie van vrouwen in de journalistiek aan de orde. Agnes Koerts is er voor de krant en belegt in november samen met juriste Gabi van Driem een bijeenkomst over de positie van vrouwen in de Nederlandse journalistiek. Er zijn weinig vrouwen werkzaam bij kranten en het zijn meest

jonge vrouwen. Zij bezetten weinig beleidsfuncties, zijn geen hoofdredacteur of chef, er zitten nauwelijks vrouwen in commissies en raden. Daardoor bepalen mannen wat nieuws is, welke onderwerpen verdieping verdienen en zo halen onderwerpen die vrouwen belangrijk vinden niet of nauwelijks de kolommen.

De stichting van start

In 1981 verzoekt de stichting Vrouw & Media-in-oprichting de staatssecretaris van Emancipatiebeleid subsidie te verlenen om onderzoek te doen naar de positie van vrouwen bij dag- en weekbladen. Twee maanden later ligt er een gunstig antwoord.

Begin 1982 volgt het eerste gesprek van de stichting i.o. met ambtenaren van Emancipatiebeleid. Namens Vrouw & Media zijn aanwezig Agnes Koerts, Suzanne Baart en Maria Hendriks. Connie van der Maesen, wetenschappelijk medewerkster aan de Amsterdamse universiteit (UvA) en net klaar met het onderzoek Vrouwen en omroep, hoort van de aanvraag en meldt zich. Op haar verzoek sluit Addy Kaiser aan, oud-journaliste en wetenschappelijk medewerkster van de universiteit Utrecht. Kaiser staat op het punt te promoveren op een onderzoek naar de parlementaire pers.

Wetenschappelijke opzet

De beide onderzoeksters maken de eerste opzet van een onderzoeksplan voor Vrouw & Media waarbij ze onderscheid maken tussen de productie- en de consumptiekant. Bij productie wordt gekeken naar zaken als hoeveel vrouwen werken er? Op welk niveau van

besluitvorming? Hoe oud zijn ze? Wat verdienen ze? Welke armslag hebben ze bij de besluitvorming, de selectie van nieuws en het bepalen van de aanpak van een artikel? Worden ze door contacten van buiten anders benaderd dan mannen? Ondervinden ze tegenwerking? Doen ze aan zelfcensuur? Het ministerie vraagt ongewenste intimiteiten in het onderzoek te betrekken en de vrouwenpagina's van kranten: hebben die een alibifunctie?

De consumptiekant (de leesgewoonten en -behoeften van mannen/vrouwen) komt later aan de orde. Het onderzoek zal bestaan uit een inventarisatie, diepte-interviews met vrouwen en mannen in de journalistiek, en een enquête onder alle vrouwelijke journalisten.

De stichting wordt opgericht. Het bestuur bestaat uit Agnes Koerts,

voorzitter; Addy Kaiser, vicevoorzitter; Maria Hendriks, secretaris; Connie van der Maesen, penningmeester; Suzanne Baart; Gabi van Driem. Later wordt het bestuur uitgebreid met Elsbeth Etty, journalist bij NRC; Hedy d'Ancona, onderzoekster; Laura Padt, docent taalbeheersing aan de School voor de Journalistiek in Utrecht.

Een eigen bureau

De stichting ontvangt de definitieve subsidietoekenning en per 15 maart 1983 worden Els Diekerhof (sociologe),

“Journalistes werken in typische mannen-domeinen”

*Illustratie: Peter van Straaten
voor Stichting Vrouw & Media*

“WEEET JE DAT ER SOMS DAGEN ZIJN DAT IK HELEMAAL VERGEET DAT JIJ EIGENLIJK EEN VROUW BENT?”

Marjan Sax (politicologe) en Mirjam Elias (historica) in dienst genomen. Aangevuld met Els Hoogendonk (administratie) vormen zij het bureau. Er wordt een kantooretage gehuurd en ingericht aan de Jacob Obrechtstraat in Amsterdam. Lucy Prijs ontwerpt het briefpapier. De medewerkers maken een werkschema voor twee jaar en leggen contacten met NDP (werkgevers) en NVJ (vakbond).

Het grootste deel van het onderzoeksmateriaal wordt in 1984 verzameld. De stichting treedt naar buiten en overtuigt het ministerie ervan dat V & M nog minstens een jaar moet doorwerken om de resultaten goed te kunnen overdragen.

Harde cijfers

Uit gegevens van de personeelsafdelingen van alle dagbladen blijkt dat 10 procent van de journalisten vrouw is, dat vrouwen lager ingeschaald zijn dan mannen (52 procent is derdeklasser, van de mannen 25 procent; 14 procent is eerste klasser, bij de mannen 32 procent). De meeste vrouwen zijn jonger dan 30 jaar (17 procent is ouder dan 40 jaar, van de mannen 38 procent). Dat leidt tot het volgende profiel: een dagbladjournaliste werkt bij een provinciale krant op de stad/streekredactie, is niet getrouwd en heeft geen kinderen, is jonger dan dertig jaar en zit vijf jaar in het vak.

Een schriftelijke enquête met 50 vragen aan 309 dagbladjournalistes gaat de deur uit. Na een eerste serie diepte-interviews worden drie thema's verder uitgediept. Om te zien hoe het verloop van de carrière van vrouwen is, interviewt V & M vrouwelijke chefs. Om meer te weten te komen over de combinatie

werk-privéleven wordt gesproken met journalistes met kinderen. Gesprekken gevoerd met journalistes die werken in typische mannendomeinen leveren gegevens op over het derde onderwerp, mannencultuur.

Op acht regionale bijeenkomsten inventariseert V & M wensen en ideeën van journalistes. Alle bijeenkomsten verlopen anders maar uiteindelijk komen overal dezelfde onderwerpen op tafel: de combinatie werk-privé, de onverenigbaarheid van het werk met het grootbrengen van kinderen, de onmogelijkheid in deeltijd te werken, de schrale inschaling van vrouwen, het dagelijks seksisme, en de slechte ontvangst van ideeën om de krant leesbaarder te maken voor vrouwen.

Platgebeld

Als vervolg op deze regionale bijeenkomsten biedt het bureau cursussen aan over het combineren van werk en privé en het plannen van de loopbaan. Het lukt niet de kosten daarvoor (125 gulden p.p.) te laten betalen door hun werkgevers. Intussen hebben journalistes uit het hele land de stichting ontdekt. In oktober wordt het bureau platgebeld vanwege het boek *Luizen in de pels* dat de NVJ uitgaf vanwege het 100-jarig bestaan. Het boek bevestigt: journalistiek is een mannenberoep.

Vrouw & Media vraagt en krijgt van het ministerie extra geld voor de presentatie van het onderzoek. De stichting wil een symposium organiseren om de resultaten groot naar buiten te brengen; het onderzoeksverslag moet de vorm krijgen van een goed leesbaar boek.

“Wie iets aan haar positie wil veranderen, moet eerst doorzien hoe de invloedslijnen lopen”

Trainingen, cursussen

In 1985 draait V & M op volle toeren met een enquête onder mannelijke journalisten (respons: 62 procent), het verzamelen van de laatste gegevens en het schrijven van het onderzoeksverslag. De medewerksters houden trainingsdagen en vier cursussen over strategisch handelen. Die concentreren zich op de organisatiestructuur van de krant. Wie iets aan haar positie wil veranderen, moet eerst doorzien hoe de invloedslijnen lopen en waar de beslissingen worden genomen. Vrouwen zijn snel geneigd aan hun eigen capaciteit te twijfelen en blijven dan steken in vage ontevredenheid en schuldgevoel.

Op een aparte studiedag komen aan de orde 1. De werkdruk: journalist ben je dag en nacht. 2. De combinatie met kinderen: het zwangerschapsverlof is te

*Persconferentie Dwaze Moeders uit Argentinië, geleid door Liesbeth den Uyl (links). Omstreeks 1979.
Foto: Maya Pejic*

kort, er is geen kinderopvang alleen betaalde opvang thuis, de schoolvakanties zijn een crime, ouders zouden eventueel korter of flexibeler moeten kunnen werken. Vrouwen zelf bevelen aan eerst de loopbaan op de rails te zetten en dan pas aan kinderen te beginnen. 3. Streven naar een 32-urige werkweek voor iedereen op alle niveaus én overwerk compenseren. 4. De loopbaan van vrouwen: hoe hogerop te komen in de hiërarchie (chef/adjunct worden) of hoe specialist te worden.

Cao-onderhandelingen

De stichting is begonnen met pogingen een deel van de werkzaamheden over te dragen aan de NVJ omdat het werk voor een flink deel vakbondswerk

Henriëtte van der Meij, 1885 (foto: IISG/Persmuseum)

is. Vrouw & Media wil een contract sluiten met de NVJ tot die organisatie een vaste kracht heeft voor vrouwenzaken. Maar de NVJ heeft daarvoor noch de menskracht noch het geld. Als dat Vrouw & Media in het verkeerde keelgat schiet, blijkt de NVJ bereid contact op te nemen met de dagbladdirecteuren om hen te laten bijdragen aan de kosten van de cursussen voor vrouwen.

Een en ander leidt ertoe dat V&M-bestuurslid Maria Hendriks gekozen wordt in het bestuur van de NVJ om haar invloed aan te wenden en op de voet te volgen of de NVJ zich iets aantrekt van de aanbevelingen van V & M. Bij de cao-Dagblad-onderhandelingen wordt een 'paritaire commissie' (een gelijk aantal werkgevers en werknemers) ingesteld waarin V & M-bestuurslid Suzanne Baart zitting neemt om te garanderen dat er meer vrouwen bij kranten komen werken. NDP en NVJ stellen dat zij niet begripen waarom er zo weinig vrouwen

bij kranten werken. Solliciteren ze niet of worden ze niet aangenomen?

Eerste hoogtepunt

Vrouw & Media viert het eerste hoogtepunt op 27 mei 1886 als zij in de kleine zaal van het Concertgebouw in Amsterdam het onderzoek presenteert naar de positie van vrouwen bij dagbladen met het boek *Voor zover plaats aan de perstafel*. Onder de aanwezigen gelukkig veel hoofdredacteurs. De dag opent met een persconferentie over de resultaten waarna het eerste exemplaar van het boek wordt aangeboden aan de staatssecretaris van Emancipatiebeleid, Annelien Kappeyne van de Coppello.

V & M feliciteert die dag de krant met de meeste vrouwen ter redactie met de Henriëtte van der Meij-wisselbeker: de Gooi- en Eemlander (22 procent). 's Middags wordt de internationale documentaire van filmmaakster Jeanne Wikler vertoond over vrouwen in de journalistiek, De krant is een mevrouw, de volgende dag uitgezonden door de NOS. De film ontstond in nauwe samenwerking met V & M. Daarna een forum onder leiding van Ageeth Scherphuis. De dag eindigt met een receptie. Resultaat: veel publiciteit en natuurlijk heftige discussie op redacties.

Dan wordt het wat rustiger voor bestuur en medewerkers. Per 1 juli werken alleen de sociologe en de administratieve kracht nog op het bureau. Emancipatiebeleid heeft de subsidie opnieuw verlengd zodat V & M de tijd heeft de resultaten van het onderzoek over te dragen aan 'de reguliere kaders': werkgevers, vakbond, journalisten en hoofdredacties. Want met de publicatie van het onderzoek is het doel van de

stichting nog niet bereikt.

Het Genootschap van Hoofredacteuren zoekt contact met V & M. Volgens de voorzitter gaan veel problemen ook mannen aan zoals de werkdruk en de aanslag op het privéleven. De problemen van vrouwen worden door de tachtig hoofredacteuren onderkend maar over de oplossingen lopen de meningen uiteen. Vooral een voorkeursbehandeling stuit veel hoofredacteuren tegen de borst.

Intussen bij de NVJ

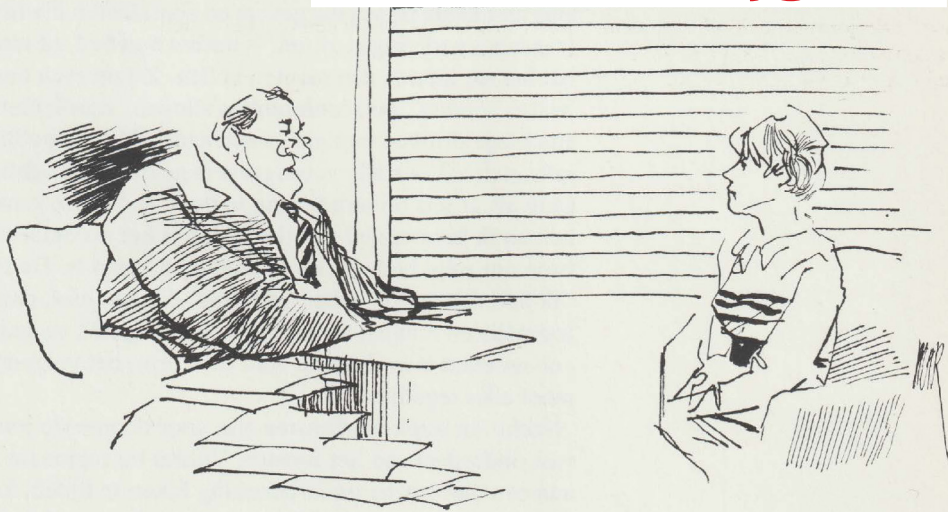
De paritaire commissie van NVJ en NDP moet regelen dat er een tekst in de cao komt dat bij gelijke geschiktheid de

voorkeur wordt gegeven aan een vrouw. Er is al bepaald dat een volle baan kan worden omgezet in een deeltijdbaai en dat ouders onder werktijd opvang kunnen regelen voor hun zieke kind. Voor de toekomst staan op de wensenlijst dat deeltijdwerkers een volledige baan kunnen krijgen, uitbreiding van het zwangerschapsverlof, en regelingen voor ouders tijdens schoolvakanties.

Vrouwelijke NVJ-leden schrijven in een motie voor de jaarvergadering dat de NVJ twee jaar lang de stichting Vrouw & Media financieel moet steunen en dat de vakbond tijd vrij maakt om taken en cursussen van V & M over te nemen. De motie wordt niet in stemming gebracht omdat, zegt voorzitter Max de Bok, het

*Illustratie: Peter van Straaten
voor Stichting Vrouw & Media*

“Vrouwen nemen ontslag als ze kinderen krijgen”

“WE ZIJN HEEL TEVREDEN OVER JE...PROBEEF
DUS VOORLOPIG NIET ZWANGER TE WORDEN.”

bestuur het niet op alle punten onderling eens is: de een is tegen het met voorrang aannemen van vrouwen en het bestuur wil geen aparte secretaris die vrouwenzaken doet. Vrouwenzaken moeten worden geïntegreerd in het hele werk van de vakbond.

De sectie Dagblad van de NVJ wil in de cao opnemen dat de voorkeur wordt gegeven aan een vrouw als bij een krant weinig vrouwen werken, dat vrouwen aangemoedigd worden opleidingen te volgen, dat het percentage vrouwen bij dagbladen niet nóg kleiner mag worden, dat deeltijdwerk mogelijk wordt, dat er zorgverlof komt voor ouders van zieke kinderen. In de praktijk blijken veel vrouwen namelijk ontslag te nemen als ze kinderen krijgen en werken daarna als freelancers. Kranten maken graag gebruik van deze 'klapstoelen'.

Werkgroep Vrouwen

Omdat de overdracht van taken van Vrouw & Media naar de NVJ moeizaam verloopt, wordt in 1986 bij de NVJ de Werkgroep Vrouwen opgericht. De Werkgroep bestaat uit journalistes, NVJ-leden met meest een volle baan. De groep formuleert artikelen voor alle journalisten-cao's over het aannemen van vrouwen, het behouden van vrouwen, vrouwen in leidinggevende posities, kinderopvang, ouderschapsverlof, calamiteitenverlof, deeltijdwerk en cursussen. Deze Werkgroep pluist de diverse cao's na op vrouwonvriendelijkheden en zorgt ervoor dat voorrang voor vrouwen terecht komt in de arbeidsvoorwaarden van de NVJ.

In 1987 trekt Suzanne Baart zich terug uit de paritaire commissie 'omdat er niets gebeurt'. De Werkgroep Vrouwen

schrijft aanbevelingen voor redactieraden en -commissies. Er worden cursussen gemaakt voor redactiecommissies en voor journalistes – iets wat de stichting Vrouw & Media voorheen deed. De brochure Vrouwen willen werk wordt uitgebracht met namen en wensen van 50 afgestudeerde vrouwen naar aanleiding van de klacht van hoofdredacteurs dat ze wel vrouwen willen, maar ze niet kunnen vinden. In 1988 ziet de brochure Morgen kan ze zwanger zijn het licht, gevolgd door een bijeenkomst met honderd vrouwen over kinderopvang. Maria Hendriks verdwijnt uit het NVJ-bestuur maar blijft voorzitter van de Werkgroep Vrouwen.

Op sportredacties

Een poging om een platform kinderopvang te organiseren mislukt. In 1989 komt kinderopvang terecht in de cao-Omroep en zonder cao bij de Geïllustreerde Pers. Dagbladen die adverteren zonder de zin 'bij gelijke geschiktheid...' krijgen een brief van de Werkgroep Vrouwen met de vraag: Waarom niet? Hoofdredacteurs hanteren uiteenlopende smoezen om het zinnetje niet te hoeven toevoegen. In 1990 maakt de Nederlandse Sport Pers in overleg met de Werkgroep Vrouwen een brochure over het ontbreken van vrouwen op sportredacties. Op verzoek van de Werkgroep Vrouwen gaat er een subsidieaanvraag via Vrouw & Media naar het ministerie van WVC voor een steunpunt voor journalistes.

Genootschap van Hoofredacteuren

April 1989 krijgt Vrouw & Media een brief van het Nederlands Genootschap van Hoofredacteuren dat de Henriëtte van der Meij-wisselbeker niet langer in hun jaarvergadering kan worden uitgereikt omdat de voorkeur geven aan een vrouw algemeen geaccepteerd beleid is geworden en sommige hoofredacteuren beledigd zouden zijn als zij de prijs zouden krijgen.

Een jaar later wordt de wisselbeker voor de laatste maal en nu definitief uitgereikt aan de Gooi- en Eemlander. De krant won de beker in 1986 met 22 procent vrouwen op de redactie. In 1987 had de krant 25 procent vrouwen, net zoveel als het Utrechts Nieuwsblad dat er na loting met de beker vandoor ging. Een jaar later scoorde de krant weer hoog met 27 procent vrouwen, net zoveel als het Leids Dagblad. En in 1989 heeft de Gooi- en Eemlander met 28,5 procent weer de hoogste score. De beker, gepoetst en wel, wordt bij de NVJ aan de hoofredacteur overhandigd. De krant mag hem houden en dat is het einde van de Henriëtte van der Meij-prijs.

Aandeel vrouwen stijgt

Intussen is het aandeel van vrouwen op krantenredacties gestegen van gemiddeld 10,5 procent in 1984 naar bijna 16 procent in 1989. Vrouw & Media wil elk jaar de stand van vrouwen op de redacties opnemen en vraagt het Genootschap van Hoofredacteuren om 100 gulden per jaar voor postzegels en telefoontjes. Dat vindt het Genootschap te veel maar gelukkig trekt de directeur van de School voor de Journalistiek in

Utrecht zijn portemonnee.

Want vrouwen in de journalistiek verdienen veel minder dan mannen. Uit een enquête onder parlementaire journalisten, uitgevoerd door twee mannelijke redacteuren van de Volkskrant, blijkt dat journaliste in Den Haag gemiddeld 15.000 gulden per jaar minder verdienen dan hun mannelijke collega's terwijl ze gemiddeld even oud zijn, net zo lang in Den Haag werkzaam zijn en meer journalistieke ervaring hebben.

Landelijk centrum Vrouw & Cultuur

Het Steunpunt waarvoor V & M in 1991 subsidie aanvraagt bij WVC zou bereikbaar moeten zijn voor vragen en klachten en moeten zorgen voor trainingen op het gebied van weerbaarheid, vergadertechniek, organisatie-inzicht, leidinggeven en loopbaanontwikke-

**VOOR ZOVER
PLAATS
AAN DE
PERSTAFEL**
Vrouwen
in de dagbladjournalistiek,
vroeger en nu

Els Diekerhof
Mirjam Elias
Marjan Sax

ling. Het Steunpunt zou ook adviezen moeten geven over kinderopvang, zwangerschaps- en ouderschapsverlof. Het zou een meldpunt moeten zijn voor ongewenste intimiteiten en aandacht moeten hebben voor allochtone en oudere vrouwen. Ook derden moeten er terecht kunnen om seksistische berichtgeving te melden, om de stereotype manier waarop mannen en vrouwen worden neergezet te kunnen signaleren. Het Steunpunt zou een documentatiecentrum moeten hebben en onderzoek moeten bevorderen. Vrouw & Media vraagt om twee beleidsmedewerksters en een administratieve kracht met een eigen kantoorruimte.

Antwoord van WVC: het ministerie onderzoekt de mogelijkheid van de vorming van een 'landelijke voorziening voor vrouwen en kunsten'. De aanvraag van Vrouw & Media wordt in dat kader gezien. We horen later meer.

In 1992 komt via WVC een rapport over een 'landelijk steunpunt vrouw en cultuur'. De rapporteurs stellen voor één organisatie op te richten met als deelnemers Amazone, Vrouw & Media, en het Nederlands Centrum voor Vrouwen en Kunsten (waarin vertegenwoordigd vrouwen in de beeldende kunst, vrouw en muziek, Cinemien, vrouw en theater, het vrouwen literatuurcentrum).

Een jaar later volgt een tweede rapport waarin staat dat de betrokken instellingen het belang zien van een eigentijds centrum Vrouw en Cultuur. Toch is het moeilijk alle wensen te realiseren want ze zijn talrijk en divers vanwege de drie verschillende werkterreinen: kunst, cultuur en media. Het voorgestelde budget valt ook nogal mager uit vergeleken met andere emancipatie-steunpunten. Alle betrok-

Mirjam Elias, Marjan Sax, Els Diekerhof (vlnr), in dienst bij de Stichting Vrouw & Media (1983 - 1986). Foto: Harry Meijer.

ken vrouwenorganisaties, ook Vrouw & Media, schrijven de minister van WVC, Hedy d'Ancona, dat zij per 1 januari 1995 een stichting voor vrouwen in kunst, cultuur en media willen oprichten met als doel dat er meer vrouwen komen werken in die beroepen, op alle niveaus, dat die vrouwen beter zichtbaarder worden, en dat de traditionele beeldvorming over mannen en vrouwen wordt doorbroken.

Knuppel in hoenderhok

Jeltje van Nieuwenhoven, dan Tweede Kamerlid, wordt in 1994 voorzitter van het op te richten landelijk centrum. WVC kent de subsidie toe. Zes maanden later gooit Agnes Koerts, voorzitter van Vrouw & Media, de knuppel in het hoenderhok. Aan Jeltje van Nieuwenhoven schrijft ze dat Vrouw & Media twijfelt over verdere deelname. 'Wij hebben moeten constateren dat het uiterst moeilijk is een vruchtbare samenwerking te bereiken met de acht andere organisaties.' De plannen raken steeds verder weg van de doelstelling van Vrouw & Media en V & M is ontevreden over de wijze van besluitvorming: discussies worden steeds herhaald en er is weinig begrip voor elkaar. De grotendeels van subsidie levende culturele stichtingen kijken anders naar werk en werkomstandigheden dan vrouwen in de media.

Iets later schrijft Agnes in een brief aan het ministerie dat Vrouw & Media definitief afziet van deelname aan het centrum Vrouw en Cultuur. Agnes heeft Inge Brakman, secretaris bij de NVJ, ingeschakeld om in de omroepwereld te polsen bij het Netwerk MediAVrouwen en het NOS-Bureau Beeldvorming of er een gezamenlijk symposium kan komen over de positie van vrouwen in de media.

Aan de Herenmarkt

In april 1996 wordt in Amsterdam het congres Aan de Herenmarkt gehouden, georganiseerd door V & M, de NVJ en haar Werkgroep Vrouwen, Bureau Beeldvorming m/v bij de NOS,

het Netwerk MediAVrouwen van vrouwen uit de omroep-, film- en televisiewereld. Met daarnaast het Nederlands Persmuseum dat voor de gelegenheid een tentoonstelling heeft ingericht met twaalf portretten van dagbladjournalistes sinds 1885. Het congres duurt een hele zaterdag. Er worden tien debatten gehouden, deels tegelijkertijd. De vijfhonderd deelnemers zwermen uit over alle benedenzalen en -gangen van het West-Indisch Huis in Amsterdam. Het wordt een daverend succes.

Uit onderzoek van Bureau Beeldvorming blijkt dat op de televisie twee keer zoveel mannen als vrouwen te zien zijn; in actualiteitenprogramma's is het een op vier. Mannen zijn meestal deskundigen, vrouwen vaker klager, patiënt, slachtoffer of huisvrouw. Mannen praten over zaken, vrouwen over emoties. Vrouwen worden eerder getutoyeerd door journalisten of bij hun voornaam genoemd.

Doorgaan of niet?

Begin jaren negentig is het bestuur van Vrouw & Media een paar jaar alle energie kwijt aan het eventueel met vrouwen uit de kunst samen te vormen centrum Vrouw & Cultuur. Als V & M zich in 1994 daaruit terugtrekt, werken de bestuursleden hard aan het congres Aan de Herenmarkt. Het bestuur bezint zich op het voortbestaan. Voorzitter Agnes Koerts kiest voor het drijvend houden van de stichting totdat een nieuwe generatie met verse energie aantreedt. Hoe zonder geld of bureau het doel van V & M te bereiken? Waarop moet de stichting zich inhoudelijk focussen? Blijft V & M solo opereren of sluit zij zich ergens bij aan, bijvoorbeeld bij radio- en

Nel Slis (Associated Press) op een persbijeenkomst in 1974 met secretaris-generaal van de Navo, Joseph Luns. Foto: Koninklijke Marine.

bewindslieden (de staatssecretarissen Evelien Herfkens, Geke Faber, minister Annemarie Jorritsma, en anderen), bijgewoond door een beperkt aantal journalistes en alles off the record.

Debatten in Utrecht en Amsterdam gaan over de haat-liefde verhouding

“Mannen zijn meestal deskundigen, vrouwen vaker klager, patiënt, slachtoffer of huisvrouw”

tv-vrouwen? Intussen verdwijnen een voor een steeds meer vrouwen van het eerste uur uit het bestuur. In het bestuur en als meedenkers treden in die jaren naar voren Inge de Visser, Margot Bosman, Arlette Dwarkasing, Carla Joosten, Jolan Douwes, Marloes Elings, Marleen Janssen Groesbeek en Jolanda aan de Stegge. De nieuwe aanwas blijft soms maar kort vanwege te druk en kinderen.

Debatten met ministers

Het bestuur wil een nieuw congres maar dat vordert niet erg; sponsors vinden is moeilijk. Intussen organiseert V & M bijeenkomsten en debatten. In een bovenzaaltje van café Schlemmer in Den Haag worden regelmatig besloten bijeenkomsten gehouden met vrouwelijke

tussen vrouwelijke politici en de pers, over de stelling dat dé succesvolle vrouw niet bestaat, over de vraag waar de vrouwelijke deskundigen zijn, en er is een bijeenkomst met als onderwerp romans van vrouwelijke journalisten met een nieuwsjager als hoofdpersoon. Er komt een organisatiepsycholoog die een stoomcursus loopbaanbegeleiding geeft, en de hoofdredacteur van Cosmopolitan signaleert tijdens weer een andere middag hoe kranten de succesformule van vrouwenbladen kopiëren wat leidt tot verkneuterling van de dagbladjournalistiek.

Tweede Kamergebouw geleend

Dan komen de plannen voor een nieuw congres in een stroom-

“Vrouwen nemen verantwoordelijkheid heel serieus maar claimen veel minder de posities”

Suzanne Baart (de Volkskrant) als enige vrouw bij persconferentie met de directie van Hoogovens. Februari 1973.

versnelling. Eind 1998 ontvangen de organisatoren – dezelfde als die van de Herenmarkt - 40.000 gulden van het ministerie van OCW en eenzelfde bedrag van Emancipatiebeleid (Sociale Zaken). Het Bedrijfsfonds voor de Pers lapt 84.500 gulden. Het congres wordt op een zaterdag gehouden in gebouwen van de Tweede Kamer, de naam: Aan de Lange Poten. Onderwerpen: Wie neemt bij de media welke besluiten? Hoe zit het met sportprogramma's? Waar zijn de vrouwen met aanzien en invloed in de journalistiek? Pakken journalistes

en programmamaaksters eerder de kans om freelancer te worden dan mannen? Is het mogelijk een onderwerp te maken zonder bekende mannen als deskundige?

Vierhonderd mediavrouwen

Het congres op 17 april 1999 wordt bezocht door vierhonderd mediavrouwen. Net als bij de Herenmarkt kunnen de zalen het aantal aanmeldingen niet bergen en sluit de inschrijving voortijdig. Het verslag van de dag meldt dat vrouwen in de media op minder barrières stuiten dan enkele jaren

geleden maar dat er een scherpe scheiding is tussen vrouwen die honderd procent van hun tijd aan het vak besteden en zij die eraan nog andere activiteiten ontplooiën (zoals voor kinderen zorgen).

Een van de debatten gaat over het cultuurverschil tussen mannen en vrouwen. Vrouwen nemen verantwoordelijkheid heel serieus maar claimen veel minder de posities waar belangrijke beslissingen worden genomen. Ze gaan minder prat op hun taken of bevoegdheden. In gesprekken gaan zij meer in op argumenten en ze leggen minder hun eigen gewicht op tafel. Mannen, breedspakiger, herhalen vaak wat is gezegd en eigenen zich andermans woorden toe. Terwijl vrouwen hun woorden efficiënter kiezen en sneller op gemeenschappelijke noemers koersen. Bij blunders spelen mannen vaker bluffpoker terwijl vrouwen eerder hun fouten toegeven.

In 1986 telde de Nederlandse sportjournalistiek één procent vrouwen terwijl de meeste deelredacties toen al op tien procent zaten. In 1999 is dat gegroeid naar drie procent. De chef sport van SBS6 en Net5 is al vijf jaar op zoek naar een vrouwelijke commentator maar vindt haar niet. 'Ik merk dat vrouwen het iets minder kunnen opbrengen, iets meer waarde hechten aan het sociale leven. Terecht – ik wou dat ik meer van mijn huwelijk had gemaakt.' De zaal denkt dat er eerder sprake is van een generatieverschil, dat jongeren geen zin meer hebben in asociale werktijden.

Genuanceerd versus eruit flappen

Vrouwen die in praat- en nieuwsprogramma's als expert worden gevraagd, zijn minder aantrekkelijke gasten want saaier vanwege hun genuanceerde visie. Mannen flappen er meer uit. Aldus medewerkers van het ene tv-programma. Bij het andere hebben ze liever vrouwen omdat die directer zijn en minder spreken in termen van enerzijds, anderzijds. In 1999 is ongeveer één op de tien deskundigen een vrouw. Hoe kom je aan meer vrouwen? Vooral door mannelijke deskundigen ernaar te vragen en dan maar hopen dat die vrouw zich niet terugtrekt omdat ze zichzelf niet goed genoeg vindt.

V & M-voorzitter Agnes Koerts ontvangt na afloop veel telefoontjes en brieven van tevreden congresgangsters. 'Wat zijn we met veel' is een veelgehoorde reactie. Ander effect: een serie in de NRC over mediavrouwen. En een open brief van Joop Daalmeijer (netcoördinator Publieke Omroep Nederland 1) aan eindredacteuren van radio- en tv-programma's waarin hij het vademecum Deskundige Vrouwen aanbeveelt, gemaakt door het toenmalige NOS Bureau Beeldvorming m/v met namen van ruim honderd vrouwelijke experts op terreinen waar weinig vrouwen als deskundige aan het woord komen.

Aangeklede borrel genoeg?

Dan volgt toch weer de vraag: hoe gaat V & M verder zonder geld, zonder bureau en met steeds minder bestuursleden? Sommigen vinden de sfeer niet

leuk meer. Dan komt misschien omdat iedereen het te druk heeft waardoor er weinig inhoudelijke discussies zijn en de nadruk erg ligt op het organiseren van debatten. Misschien is een aangeklede borrel genoeg. Dat doet ook recht aan de behoefte aan onderling contact van journalistes. Of geen bijeenkomsten meer houden en alleen lobbyen? Kleinere bijeenkomsten voor maximaal twintig vrouwen zouden wel eens effectiever kunnen zijn en het bestuur besluit het jaar 2000 in te gaan met elke maand een kleine bijeenkomst.

Ideeën zijn er te over. Een greep: allochtone vrouwen en welwillende mannen betrekken bij V & M. Het aannameklimaat is beter geworden voor vrouwen maar nog steeds lopen veel vrouwen weer weg bij kranten. Waarom? Is het de cultuur op de werkplek? Er werken bij de kranten ook niet veel van de scholen voor de journalistiek afgestudeerde vrouwen. Waarom? Waar blijven ze? Is het omdat ze daar te weinig verdienen? Bij NRC en het ANP kun je nog steeds niet parttime werken. Er moet onderzoek komen naar de beloning van vrouwen bij kranten. Er moet meer aandacht komen voor herintredende vrouwen. Er zou een databank moeten komen voor vrouwen die willen doorstromen naar hogere functies. Er staat al jaren in de cao dat kinderopvang geregeld moet worden, maar er gebeurt niets. De NVJ zou cursussen moeten aanbieden zodat freelancers beter leren onderhandelen over geld en anderen leren vechten voor hun onderwerpen. Waarom horen en zien we allochtone vrouwen zo weinig?

Eind 1999 neemt na 17 jaar voorzitterschap Agnes Koerts afscheid van Vrouw & Media. Marloes Elings is de nieuwe voorzitter.

De situatie nu

Tot zover de periode van 1979 tot 2000. Vrouw & Media bestaat in 2022 veertig jaar en tegenwoordig staan mentorschap, debatten en netwerken centraal. In het colofon van de Volkskrant (oktober 2022) is (een beetje) te zien wat er intussen veranderd is. Er werken 135 mannen en 79 vrouwen, van wie 8 mannen en 9 vrouwen chef zijn. Hoe het met de betaling staat en het soort dienstverband, valt er niet uit op te maken. In 2017 stelde het tijdschrift Villamedia vast dat er steeds meer vooral jonge vrouwen als journalist werken, maar de meesten zijn freelancers en hun positie is zorgelijk; de helft kan niet rondkomen. En er zitten weinig vrouwen aan de top. Conclusie van Villamedia: er zijn steeds meer vrouwen werkzaam in de journalistiek maar er is ook nog steeds een glazen plafond, een loonkloof, seksisme, en vrouwen worden nog steeds gebruikt als klapstoelen.

Colofon

Auteur: Maria Hendriks, met medewerking van Agnes Koerts (persoonlijk archief en eindredactie) en vormgever Alexander Kraaij (www.spranq.nl)

Wij hebben getracht de copyrights van de illustraties te achterhalen. Dat lukte niet altijd. Indien u ons daarop wilt aanspreken: info@vrouwenmedia.com

Amsterdam, januari 2023